

СВЕЩЕНИЯТ ДЪБ

Автор: Валентин Йорданов

Френският лингвист Емил Бенвенист сравнява думите, с които древните народи са назовавали *свещения дъб/дърво*:

индоевропейски протоезик: **de/orw-* , **drew*;
санскрит: *dhruva*;
старогръцки (старотракийски): *doru, drus, dryads* – нимфи, живели в клоните;
старославянски: *druva* (от **druwo-*), *drevo* (от **derwo-*);
старобългарски: *dub, druwo*, омоним *dreven*;
индоирански: *dru, daru, drvaena* – „дървен“;
средноирански: *draxt*;
персийски: *diraxt*;
готски: *triu, triweins* – „дървен“;
немски: *dreu, eiche*;
средноанглийски: *tree*, синоним *aik* ;
древноирландски/галски: *druid/druida, druadcha* – „хората на Дъба“.
/Емил Бенвенист. Словарь индоевропейских социальных терминов. Москва, 1995, с. 84-91/.

Прави впечатление идентичността на названията на *дъб/дърво* с названията на числото *три*:

латински език: *durius* („дървен“) – *tria/tres/tris* („три“);
немски: *dreu* („дърво“) – *drei* („три“);
английски: *tree* („дърво“) – *three* („три“);
български: *druvo* – *try*.

В митологиите дървото е представяно като медиатор между трите свята: в подземния то влиза посредством корените си, в земния присъства чрез стъблото си, а в небесния свят прониква неговата корона **/Ж. Шевалие и А. Геербрант. Речник на символите. Т. I. С., 1995, с. 300/**. Ето защо тотемите на върховния бог *Троян/Триглаус/Танера* са били изработвани изключително от дърво, в много

редки случаи от камък, като металът е присъствал като детайл на украсата им. Забележете, че в имената на бога присъства групата **tr/dr**, която именно изгражда кореновата основа на названията „три“ и „дърво“ в древните езици. Във фонетично и семантично отношение тези две думи винаги са вървяли заедно.

Ще добавим думи, свързани с Дионисовите мистерии: *театър, трагедия, драма, дитирамб, актьор, тирс, сатир, трупа, триумф, триба, тризна*; както и хоронимите *Тракия, Троада*; топонимите *Троя, Тир, Тиринт, Троян, Трявна, Търново*.

На празник царят, жреците и народът отивали да се помолят на своя *троичен бог* при/чрез неговия *триглав дървен тотем*. Тотемът замествал *свещения дъб*, затова трябвало да бъде от *дъбово дърво*, което освен всичко друго можело и да поеме изпратена от гръмовния бог светкавица.

Дървените триглави идоли на висшия български/славянски бог *Тангра/Троян/Перун* били забивани на места, осветени от „присъствието“ на бога. За свети места на Перун се считали онези, на които по време на буря падали неговите „перуни“ (светкавици/гръмотевици): най-често възвишение, увенчано със самотен дъб, под който понякога бълбукал извор; дъбова горичка или остра пирамидална скала (връх). Вярвали, че богът харесва мястото, затова често слиза там, преобразен като небесен огън. Свещената зона била ограждана и забранена за ежедневен и случаен достъп. В нея влизали само жреците на бога, за да изпълнят определени задължения. Там се организирали сезонните празници на *Слънчевия култ*, отделно имало дни за инициации, оракулски прорицания, гадаене за война, съдебни процеси, както и за приемане приноси от хора, измолващи божественото благоволение за очистване от греховно деяние.

Ще приведем сведения на антични и средновековни автори за *дъба като свещено дърво*.

Смятаното за най-древно в Елада светилище е *Додона*, в подножието на малката планина Тмарос, днес в Северозападна Гърция. Херодот съобщава / **История**, кн. II, 54-57/ как финикийци похитили две сестри жрици от храма на Зевс в Тива, Южен Египет. Похитителите продали едната сестра в Либия, а либийците ѝ построили в *оазиса Сива храм с прорицалище на Зевс-Амон*. Другата сестра купили елини от племето теспроти. Втората жрица основала *светилище с прорицалище* пак на *Зевс-Амон под голям дъб в Додона*, в земите на теспротите. Най-стария начин за предсказване ставал чрез тълкуване *шелота на листата в короната на дъба*. Омир казва в „Одисея“ /14, 328/: „... там, от върха на дъба на Кронион [Зевс, син на Кронос – б.В.Й.] да чуе оракул [предсказание – б.В.Й.]“. И още, в „Илиада“ /16, 235/, относно самите тълкуватели на оракулите: „живеят и спят на земята с нозе неумити“. Последното разкрива демонстриране от жреците на постоянна връзка с майката-земя Гея.

Не можем да отменим без внимание *друидите*. Келтската дума *druid/druida* означава „дъб“/„дърво“, но и „хората на/от дъба“, жреците на бога-дъб. Във връзка със забелязаната от нас идентичност в древните езици на названията на *дъб/дърво* с названията на числото *три*, можем да предположим семантиката на титлата *друид*: Дру-Ид, Тро-Ид, Тро-Ди[ос], т.е. „Тройният/троичният бог“. Естествено става дума за българо-славянския *Троян*, наричан още *Триглаус, Перун* или *Тангра*.

Ценни данни за *друидите* е дал Гай Юлий Цезар (~102-44 г. пр.Хр.) в съчинението си „Галската война“:

„Друидите се занимават с религиозните култове, грижат се за правилното извършване на жертвоприношенията, обществени или частни, и тълкуват свързаните с религията въпроси. При друидите се стичат голям брой младежи, за да се учат, и затова друидите са на голяма почит у галите. Те решават почти всички обществени и частни спорове и, ако е допуснато някакво злодеяние или е извършено убийство, или ако има някакъв спор за наследство, или за граници, те решават тези спорове и определят наградите и наказанията. Ако някое частно лице или племе не се подчини на тяхното решение, те го отлъчват от участие в жертвоприношенията. Това наказание у тях е най-тежкото. Онези, на които се наложи то, се смятат за нечестивци и престъпници; от тях всички странят, боят се да се доближат и разговарят с тях, да не би да си навлекат някаква беда чрез своя контакт с тях. И на тези хора не се раздава правосъдие, ако потърсят такова, нито пък ги удостояват с почетни длъжности. Начело на всички друиди стои един, който има най-голям авторитет, най-силно влияние и най-големи права и власт над тях...

В определено време на годината друидите заседават на едно свещено място в земите на карнутите [край град Cenabum, днешния Орлеан – б. В.Й.], **област, която се смята за централна в цяла Галия...**[к. В.Й.] Много младежи се събират и отиват по своя собствена воля на учение при друидите; а мнозина биват изпращани от родителите и роднините им. Казват, че там те научават наизуст многобройни стихове и затова някои остават на учение в продължение на двадесет години. Друидите смятат за непристойно тези изречения в стихотворна форма да се записват, въпреки че във всички останали случаи в своите обществени и частни отчети те употребяват гръцки букви...

Главната доктрина, в която те желаят да убедят, е, че душите не умират, а преминават от едни [тела – б. В.Й.] в други, и те мислят, че това вярване най-много подбужда към храброст, тъй като страхът от смъртта е пренебрегнат. Освен това друидите разискват твърде много за звездите и за тяхното движение, за големината на света и земята, за природата на нещата, за силата и властта на безсмъртните богове и предават своето учение на младежта...

17. От боговете те почитат най-много Меркурий. Неговите статуи са извънредно многобройни. Него те считат за изобретател на всички изкуства, за водач по всички пътища и пътувания и вярват, че той има най-голямо влияние при печеленето на пари и при търговските сделки...

18. Галите твърдят, че те всички произхождат от един общ баща – Дис [Диос/Зевс – б.В.Й.], и казват, че това е традиция, предадена от друидите...”

/С. I. Caesar. De bello Gallico, VI, 13,14,17,18. Превод на български от К. Костакев в: http://romulus-bg.net/?page=text&prevod_id=136&proizvedenie_id=30620&kniga=250 /.

Благодарение на записките на Цезар научаваме повече за потайните друиди, в това число и че *Карнутската гора* е приютявала и скривала култовия център на жреците-друиди на келтските племена.

Много по-късно *дъбът* продължавал да играе сакрална роля при западната група славяни – венети – в Централна и Източна Европа. Съществували голям

брой *светилища край самотни дъбови дървета или свещени гори*, разбира ни като дървесни ипостазии на Бога-Отец. Запазени са описания на езическите култови практики на славяните от времето на тяхното насилствено покръстване през XII век. Например монахът Херборд, помощник на епископ Отон Бамберски, разказва за разрушаването на главния храм в областта на град Шчечин, отделяйки внимание за намиращия се наблизо *свещен дъб*:

„Там имаше и **един дъб – огромен и кичест, и изключително красив извор. Простият народ смяташе дъба за свещен и го почиташе особено, като обител на някакво божество** [к. В.Й.]. Когато, след разрушаването на храмовете, епископът поиска да го отсече, народът го помоли да не прави това. Обещаха му никога да не служат на друга религия, нито да почитат дъба или мястото, а пожелаха да спасят дървото по-скоро заради сянката и прелестта му – което не било грях; а не дървото да спасява тях. Като прие това обещание, епископът каза: „Съгласен съм за дървото, но **това божество трябва да престане да бъде ваш оракул** [к. В.Й.], защото на християните не е позволено да извършват гадания и прорицания.“ /Ал. Гейшор. Митология на славяните. Превод от полски К. Митова. С., Изд. БХ, 1986, с. 139/.

Друго свещено място, свързано с растителния образ на Отеца, бил култовият център на полабските славяни, обитаващи поречието на река Лаба (Елба). Той се намирал при град Старгард Меклебургски в областта Вагрия. За него пише Хелмолд Босауски (~1125~1177), свещеник и участник в християнизацията на славянските земи, поради което е написал „Chronica Slavorum“. Събитията по-долу са станали през януари 1156 г.:

„Но се случи така, че по пътя стигнахме до една гора, която е единствена в тази страна, защото цялата околност е гола. Там, сред много стари дървета, видяхме **свещени дъбове, посветени на бога на онази земя, наречен Проне** [Прове или Провен – един от аспектите на Перун като върховен съдия; от това славянско име на бога са дошли термините правда, право и правораздаване – б. и к. В.Й.]. Обграждаше я двор с плътна дървена ограда с две порти. Тъй като освен божествата на дома и домашното огнище, на каквито са богати тамошните земи, това място бе свещено за цялата страна; то имаше свой жрец, свои празници и най-различни жертвени обреди. Всеки понеделник там се събираха жителите на страната, заедно с княза и с жреца, и онези, които искаха да принесат някаква жертва или които са заплашени от смърт. На последните никога не се отказва убежище. Славяните се отнасят към своите свещени места с такава почит, че не позволяват светилището да се безчести дори с вражеска кръв.“ /пак там, с. 196/.

Сакралните термини, наименуващи понятията за *дъб/дърво* и *три* са породили в индоевропейските езици една група съществителни и прилагателни имена, които, запазвайки вокалността на името *Троян*, видоизменят своята семантика в значенията *истина, вяра, сила, лидерство* и други подобни нравствени категории, състояния и качества, свързани с върховното божество.

ПРИЛАГАТЕЛНИ С КОРЕН *DRU, ИМАЩИ ЗНАЧЕНИЯТА ТВЪРД, СИЛЕН, ЗДРАВ, ВЕРЕН:

санскрит – dhruva;
ирански – druva;
славянски – sudravu;
балтийски – drutas;
гръцки, аргоски диалект – dro(w)on;
готски – triggws;
пруски – druwis („вяра“), druwit („вярвам“);
български – zdrav.

СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ ИСТИНА, ВЯРА, ДОВЕРИЕ, ПРЕДАНОСТ, ПРОИЗВОДНИ ОТ ИМЕННАТА ОСНОВА *TRUWO:

немски език – treue, trauen;
англосаксонски – truon, trust – „доверие“, true – „истински“, truce – „съюз“;
исландски – trua, tru – „уважение“, trur – „верен“,
готски – traуains – „вяра“, (ga-)trauan – „да вярвам“.

ВОЙНСКО-ДВОРЯНСКИ НАЗВАНИЯ: ДРУГАР, ВОЙНИК, ВОЖД, ГОСПОДАР:

готски език – ga-drauhts – „войник“, dringan – „воювам“, drauhti – „бой“;
древноисландски – drot – „въоръжена свита“; drottinn – „вожд“, „господар“; ж.р. drotning;
древноанглийски – dryht – „въоръжена свита“, dryhten – „вожд“/„предводител“;
англосакски – druht – „въоръжена свита“;
древнонорвежки – truht – „въоръжена свита“, truhtin – „вожд“;
старославянски – drugu – „другар“, druzina – „другари по оръжие“;
български – drugar, družba, družina;
руски – drug, draka – „сбиване“, dratsa – „бия се“;
литовски – draugas – „приятел“, drauge – „група приятели“ (компания).

Изброените току-що названия с корен *dru имат синоним с друга етимология: това е думата *kamerad* (нем.), *comrade* (англ.), *camarade* (фр.), *camarada* (исп.). Предполагаме, че тази дума е възникнала на основата на името на богинята *Кимер/Камир/Камар аби*, която се явява пра-майка на част от индоевропейските народи – групата племена, известни под етнонима *кимери* или *кимерийци*. В Тракия и Елада тази богиня носела името Персефона, а в Египет е позната като Нефтида. Именно нейната дъщеря Лизианаса/Су-Анас/Мемфида е станала съпруга на Божия син Дионис/Хор.

Оттук разбираме, че думата *другар* не касае само войнската дружба и безрезервната взаимопомощ в критичните моменти на битките, но и наличието на кръвно родство на базата на общ произход и принадлежност към клана или племето.